

Magter slog hinanden ihjel og ødelagde, herhjemme var i Stånd til at arbejde og producere og tjene en Mængde Penge, er Forholdet dog alligevel dette — det viser vor Kronens Købeevne, det viser Forhandlingerne her i Salen —, at vor Stilling er vanskelig, usikker og egnet til at stemme til den dybeste Alvor. Vore økonomiske Forhold er vanskelige, og vore Erhvervs Udsigter er truede. Der klages over, at der er Klassehad, at der er indbyrdes Mistænksomhed indenfor Samfundet, at Egoismen er sat i Højsædet, at der er en stigende Forlystelsestrang og Ligegyldighed og en tilsvarende manglende Ansvarfølelse og Arbejdsmod. Nu er der vel nok noget overdrevet i disse Klager, men nægtes kan det dog ikke, at Forholdene er ikke gunstige. Det ligger da ganske naturligt, naar man vil søge disse store Skader afbødet, at man da undersøger: Hvad er Aarsagen til det?

Jeg vil tillade mig her at understrege enkelte Realiteter. Krigen har medført en økonomisk Forskydning indenfor de forskellige Befolkningslag, der har været til Skade for dem, man i daglig Tale kalder Smaafolk, Lønarbejdere og dermed ligestillede. At det er saaledes, er afgjort rigtigt; upartiske statistiske Undersøgelser viser det. Lønarbejdernes Andel i den samlede Aarsindtægt har under Krigen været mindre, end den var før Krigen, Lønstigningen har ikke holdt Maal med Prisstigningen. Kun i en ganske begrænset Tid, de tre sidste Kvartaler af Aaret 1919, var Lønstigningen højere end Prisstigningen. Ellers har Udviklingen i adskillige Aar medført betydelige Tab for Lønarbejderne. Det er dermed fastslaaet, at Dyrtiden er ikke Lønarbejdernes Skyld og er ikke kommet dem til gode, det kan bevises statistisk, og vi ved det for øvrigt alle af praktisk Erfaring, i alt Fald alle vi, som kender den ubemidlede Befolknings Kaar. Den store Krigsfortjeneste, som Landet har haft, er gaaet i Lommerne paa dem, der i Forvejen havde det godt, paa Indehaverne af de middelstore og større Landbrug, paa Indehaverne af de større Handels- og Industrivirksomheder, den er gaaet til Rederne, Aktionærerne i Banker, Rederier o. s. v. og saa naturligvis i Spekulanternes Lommer. Ogsaa dette viser de rent statistiske og skattemæssige Kendsgerninger, og ogsaa det ved vi alle fra det praktiske Liv.

Dette er Hovedlinierne i den Forskydning, der er foregaaet. At der er enkelte Afvigelser, at der er Arbejdere, der

lejlighedsvis tjener mere og har faaet en større Lønstigning, end Prisstigningen andrager, at der kan være Producenter, der lejlighedsvis har tabt, er Undtagelser, det forandrer ikke dette Billede i dets Helhed. Jeg ved vel — og det maa vi ogsaa tage i Betragtning, naar vi skal gøre Billedet fuldstændigt —, at der er en Middelstand: Husmænd og Parcelister og dermed ligestillede paa Landet, mindre handlende, Haandværkere o. s. v. i Byerne, om hvem man vel kan sige, at Forskydningen har ikke været saa stor for dem. De har tjent ved de stigende Priser, men i deres Egenskab af Forbrugere har de tabt ved den stigende Dyrtid, saa reel Gevinst har de ikke haft, og det, der er fælles næsten for dem alle, er, at deres Stilling er blevet mere utryg, de er mere afhængige af Kapitalen, end de var i Forvejen. Men jeg vil altsaa fastslaa, at Helhedsbilledet er dette: De store har tjent, og de smaa har tabt, og de førstes Krigsfortjeneste er delvis skabt paa de sidste Bekostning.

Hvis man er enig heri — og jeg tror ikke, man kan benægte dette Forhold, uden at man efter de bedste historiske Eksempler vil benægte Fakta —, maa man ogsaa indrømme, at den Kritik og den Opposition, som Venstre og det konservative Folkeparti rejste mod Krigstidens Ministerium for dets rationerende Foranstaltninger, for dets Maksimal- og Prisreguleringspolitik, i Virkeligheden hvilede paa et fuldstændig falsk Grundlag. Ved denne Opposition gik de to tidligere Oppositionspartier i Virkeligheden Spekulationens Ærinde, de gik de stores Ærinde mod de smaa.

Jeg maa her i denne Forbindelse minde om, at til Trods for, at Lønarbejderne i de første Krigsaar fik deres økonomiske Stilling forringet, bar de troligt Krigstidens Byrder. Det var ikke hos dem, der opstod Uro, det var ikke dem, der brød den sociale Borgfred, det var ikke dem, som holdt Protestmøder — nej, Uroen opstod hos dem, der tjente, den opstod, fordi de ikke fik Lov til at tjene endnu mere, til Trods for, at de vidste, at skulde de tjene mere, skulde det være paa Smaafolks Bekostning, det skulde være paa Bekostning af dem, der i Forvejen havde tabt som Følge af Krigen. Denne Uro blev næret, den blev udviklet og benyttet af Venstre og det konservative Folkeparti, og de to Partier har derfor det største Ansvar for den Uro og den Mistænksomhed, som i Øjeblikket hersker indenfor Samfundet.